

Przemysław Mastalerz (1925-2011)

Urodził się w Częstochowie. W latach 1947-1951 studiował na Wydziale Matematyczno-Fizyczno-Chemicznym Uniwersytetu i Politechniki Wrocławskiej. Po obronie pracy magisterskiej pracował w kilku instytucjach: w Akademii Medycznej we Wrocławiu (1951-53), na Politechnice Wrocławskiej (1953-55) oraz w Instytucie Immunologii i Terapii Doświadczalnej PAN (1955-62). Tam prowadził badania pod kierunkiem prof. Tadeusza Baranowskiego, na podstawie których w 1959 roku obronił pracę doktorską p.t.: „Inhibitory biosyntezy glutaminy”.

Już jako doktor biochemii powrócił na Politechnikę Wrocławską. W 1961 roku odbył staż na Uniwersytecie Kalifornijskim w San Francisco (USA), a 6 lat później (1967 rok) habilitował się w zakresie chemii na Politechnice Wrocławskiej na podstawie pracy monograficznej zatytułowanej: „Badania nad kwasami fosfinowymi”. W 1977 roku otrzymał tytuł profesora nauk chemicznych. W latach 1980-81 był gościnnie profesorem w Southern University of Illinois w Carbondale (USA), gdzie prowadził wykłady z chemii organicznej, następnie prodziekanem Wydziału Chemicznego PWr oraz dyrektorem Instytutu Chemii Organicznej i Fizycznej (1981-86). Przez sześć lat był członkiem Centralnej Komisji Kwalifikacyjnej. W roku 1991 przeszedł na emeryturę, ale wciąż brał udział w życiu akademickim, zarówno Politechniki Wrocławskiej, jak i Uniwersytetu Opolskiego.

Już po obronie doktoratu rozpoczął prace nad projektowaniem i badaniem działania inhibitorów syntezy glutaminy, jako potencjalnych związków antyepileptycznych. Zsyntetyzowane przez niego fosfonowe analogi kwasu glutaminowego były najbardziej skutecznymi inhibitorami tej ważnej biotransformacji. Prof. Mastalerz zainicjował również pionierskie badania nad przeciwwirusową aktywnością fosfonianów i fosfonopeptydów oraz biodegradacyjnym rozerwaniem wiązań węgiel – fosfor. Zaproponował racjonalną procedurę projektowania inhibitorów wybranych proteolitycznych enzymów, ale także stereokontrolowanej syntezy aminofosfonianów. Dzięki temu stał się wybitnym i cenionym autorytetem w środowisku naukowym w zakresie chemii bioorganicznej i ekologicznej. Był twórcą wrocławskiej szkoły chemii i biologii związków fosforoorganicznych (aminofosfonianów i fosfonopeptydów), inicjatorem i organizatorem wydziałowego kierunku *Chemia Bioorganiczna i Biotechnologia* (od 1971 roku).

Prof. Mastalerz był zagorzałym przeciwnikiem szkodliwej propagandy ekologów, przyczyniającej się do radykalnej oceny wpływu niektórych związków chemicznych na środowisko naturalne oraz ludzi. W jednej ze swoich książek („Ekologiczne kłamstwa ekowojowników”, Wydawnictwo Chemiczne, 2005, Wrocław) wymienia przykłady kilkudziesięciu chemikaliów (takich jak: DDT, polichlorowane bifenyle, dioksyny), na temat których głoszona była negatywna opinia oparta na kłamliwych faktach i nierzetelnych badaniach.

Mało kto zna prace Profesora związane z biochemią rzepaku czy fakt, że opracował procesy technologiczne wytwarzania niektórych leków dla Instytutu Antybiotyków w Warszawie.

Prof. Mastalerz wypromował 10 doktorów, spośród których część się habilitowała i przeszła na stanowiska profesorów. Jest autorem ponad 120 publikacji, 5 artykułów przeglądowych i 5 podręczników (w tym bardzo cenione:

„Mechanizmy reakcji w chemii organicznej”, WNT, 1970 i „Chemia organiczna”, PWN, 1984). Jego prace naukowe były cytowane w literaturze światowej ponad 1500 razy.

Przemysław Masztalerz zmarł we Wrocławiu w wieku 86 lat.

Zdjęcie przedstawia autora przy stosie publikacji, z których korzystał przy pisaniu książki "The True Story of DDT, PCB, and Dioxin" (<http://www.chemia.org/id18.html>)

Źródło: „Profesor Przemysław Masztalerz”, Paweł Kafarski, *Polish J. Chem.*, 79, 2005, 441-443.